

Invazīvās sugas – kas tas ir un kāpēc jāierobežo?

Anete Pošiva-Bunkovska

SIA ELLE vecākā konsultante, biotopu un vaskulāro augu eksperte

„Invazīvo sugu izplatības ierobežošanas pasākumu organizācijas plāna izstrāde 2026. - 2030. gadam Ogres novadā”

INSPIRING
ENVIRONMENT

Ievads

Invazīvās sugas ir svešzemju organismi, kas, nonākot jaunā vidē, var nodarīt būtisku kaitējumu dabai, ekonomikai un cilvēku veselībai.

Sosnovska un Mantegaci
latvāņa izplatības karte no
www.latvijasdaba.lv

Sibirijas latvāņa (vietējā
suga) izplatības karte no
www.latvijasdaba.lv

Invazīvas sugas atrodas ārpus sava dabiskā areāla, bet piemērotos klimatiskajos apstākļos.

Nav dabisko ienaidnieku, nav regulējošo mehānismu, kas darbojas to «mājas» ekosistēmās.

Ošlapu kļavas izplatības karte no
«Invazīvo sugu rokasgrāmatas»

Acer negundo
izplatība pasaulē.

Izplatīšanās, to veicinoši faktori

- Apzināta introdukcija ar ekonomiskiem mērķiem (piem., nektāraugi, dekoratīvie augi)
- Pārvietošana ar transportu (kopā ar stādu materiālu, dārzeņiem u.c., būvmateriāliem, uz riteņiem/kāpurķēdēm u.c.)
- Dabiskie izplatīšanās ceļi – ūdensteces, jūras piekraste, pārvietošanās ar dzīvniekiem, ar vēju
- Izplatīšanos veicina cilvēka darbības; papildus – klimata pārmaiņas, kas rada riskus jaunu sugu izplatībai un jau zināmo sugu intensīvākai izplatībai

Potenciālās negatīvās ietekmes

- Vietējo sugu izspiešana, konkurence par resursiem
→ izmaiņas ekosistēmā (piem., mainās barības vielu aprite, resursu pieejamība saistītajām organismu grupām)
- Ģenētisko resursu noplicināšana (krustošanās ar svešzemju sugu un vietējās sugas izzušana)
- Slimību pārnēsāšana, kaitēkļu izplatība
- Alerģiskas reakcijas, fotoķīmiskie apdegumi, saindēšanās u.c.

Kas notiek, ja invazīvās sugas neierobežo?

- Pasliktinās ekosistēmu «veselības stāvoklis», samazinās noturība pret klimata un vides ietekmēm;
- Ar laiku negatīvās ietekmes skar arī tieši nesaistītas cilvēku dzīves jomas (piem., apputeksnētāju daudzveidības samazināšanās, erozija, ainavas noplicināšanās, augsnes veselības pasliktināšanās)
- No jauna ienākušas invazīvās sugas var šķīst nekaitīgas, līdz brīdim, kad sprādzienvaidā sākas to izplatība un vietējo ekosistēmu pārņemšana

Cik mums ir invazīvo sugu?

- Dabas aizsardzības pārvaldes izdotajā «Invazīvo sugu rokasgrāmatā» iekļautas 85 augu sugas, 68 dzīvnieku sugas (bezmugurkaulnieki, zīdītāji, zivis, vēžveidīgie u.c. grupas)
- Šobrīd ļoti problemātiskas katrā sugu grupā ir tikai dažas sugas
- Latvijas normatīvajos aktos (MK noteikumos) kā invazīva suga atzīts tikai Sosnovska latvānis!

Normatīvo aktu regulējums ES dalībvalstīs

- 2014. gada 22. oktobra Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr.1143/2014 par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību
- 2016. gada 13. jūlija Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr.2016/1141, ar kuru pieņemts saraksts ar invazīvajām svešzemju sugām, kas rada bažas ES (Sugu saraksts papildināts un atjaunināts 2017., 2019. un 2022. gados veiktiem grozījumiem)
- Regula dalībvalstīm ir obligāti ieviešama (tāpēc arī LV invazīvo sugu sarakstos ir iekļautas regulas sugas, kas mūsu klimatisko apstākļu dēļ pašlaik nerada draudus un tuvākajā nākotnē neradīs)

INSPIRING
ENVIRONMENT

Normatīvo aktu regulējums Latvijā

Latvijā spēkā esoši normatīvie akti, kas tieši nosaka regulējumus par invazīvajām svešzemju sugām:

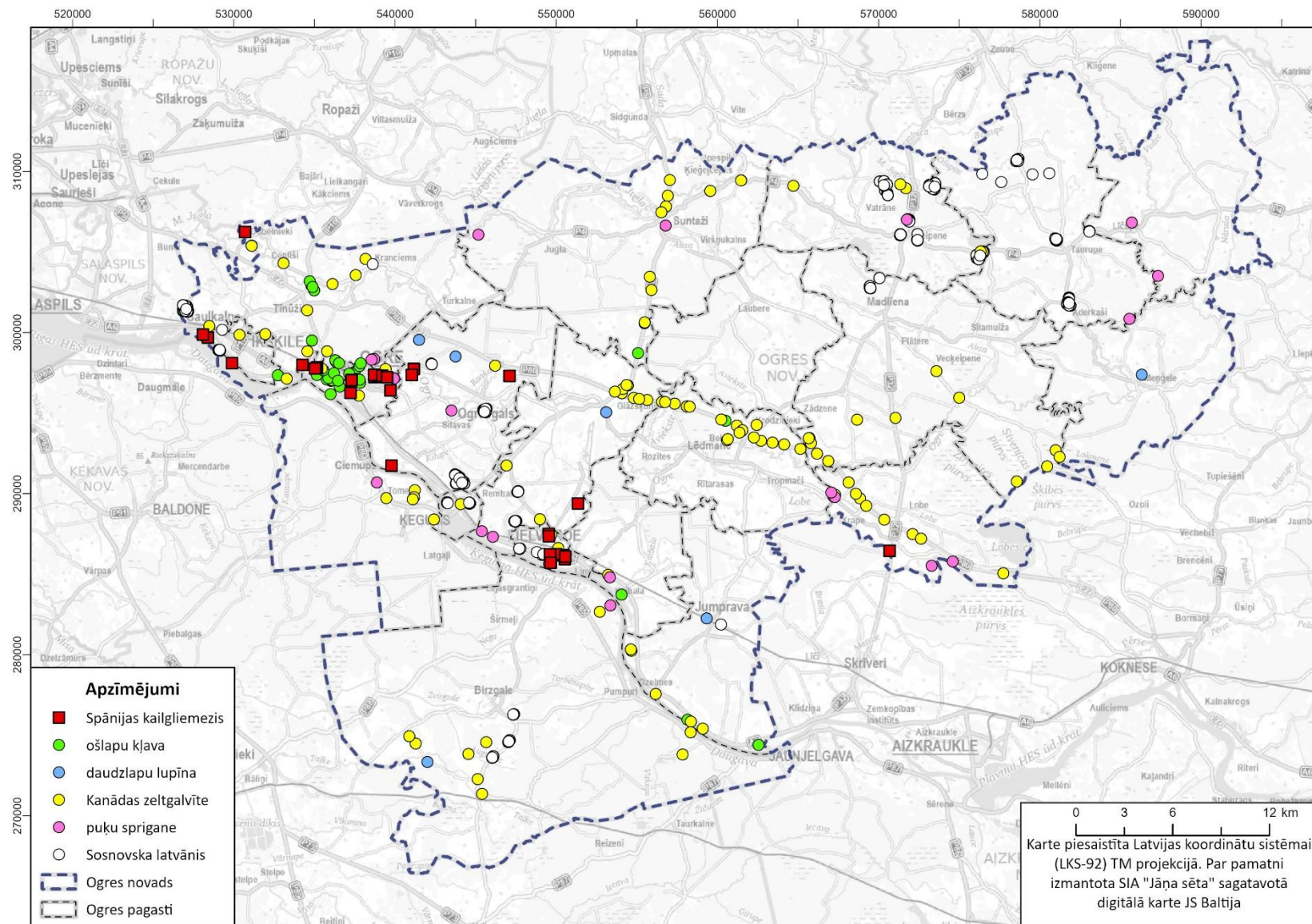
- **Augu aizsardzības likuma** 4.12. un 26.3. apakšpunkti
- **Sugu un biotopu aizsardzības likumā** ar 03.10.2024. grozījumiem kā viens no mērķiem noteikts regulēt darbības ar invazīvajām sugām un papildināts ar V1 nodaļu par invazīvo sugu pārvaldību - izplatības apzināšanu, ierobežošanu un iznīcināšanu
- **Ministru kabineta 2008. gada 14. jūnija noteikumi Nr.559. “Invazīvo augu sugas – Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošanas noteikumi”**
- <https://likumi.lv/ta/id/179511-invazivo-augu-sugas--sosnovska-latvana--izplatibas-ierobezosanas-noteikumi>
- <https://www.vaad.gov.lv/lv/izplatiba-latvija>
- <https://karte.vaad.gov.lv/>
- Pašvaldības apstiprināta latvāņu apkarošanas plāna paraugs
https://www.cesis.lv/images/userfiles/files/latvani/Latvanu-apkarosanas-plans_2022_2026.pdf

Izplatība Ogres novadā

- Pieejami novērojumi par 1 dzīvnieku, 5 augu sugām no dažādiem datu avotiem
- Konstatētās koncentrēšanās vietas – Ogres, Lielvārdes pilsētās un ap tām, gar E22 autoceļu, nedaudz mazāk ap Ķegumu, Suntažiem, Ķeipeni
- 221 novērojumi neatrodas, bet 21 atrodas ĪADT, 1 novērojums ML

Suga	Novērojumu skaits	Novējumos saskaitīti
Ošlapu kļava	36	135 indivīdi
Daudzlapu lupīna	10	6 indivīdi, 0.43 ha
Kanādas zeltgalvīte	105	5975 indivīdi, 13.67 ha
Sosnovska latvānis	52	69 indivīdi, 23.63 ha VAAD - 130.89 ha
Puķu sprigane	22	1001164 indivīdi
Spānijas kailgliemezis	33	14821 indivīdi
Kopā:	258	augu: 1007349 indivīdi un dzīvnieku: 14821 indivīdi

Izplatība

INSPIRING
ENVIRONMENT

Līdz šim Ogres novadā veiktie darbi

- Šobrīd nav spēkā esoša pašvaldības latvāņu ierobežošanas plāna, bet Valsts Augu aizsardzības dienesta latvāņu izplatības kartē identificētajās teritorijās daļēji ir notikuši ierobežošanas darbi
- 19.05.2016. bija Ogres pašvaldības domes lēmums un latvāņu apkarošanas plāns, kuram sekoja grozījumi: 29.03.2018. sēdes lēmums (protokols Nr.5;17.§), 18.04.2019. sēdes lēmums (protokols Nr.5;9.§)
- 2019. gadā 111 zemes vienības ar latvāni, t.sk. 15 pašvaldības īpašumi, 1 privātīpašumā kā darbu veicējs atzīmēta pašvaldība (daļēji sakrīt ar aktuālo VAAD karti – iespējams, kādos no īpašumiem apkarošana bijusi veiksmīga un vairs nav kartē)
- LVM teritorijās ~8ha platībā notiek ierobežošanas darbi (nav atzīmēts VAAD kartē)

Kas būs Ogres novada invazīvo sugu ierobežošanas plānā?

- Plānā iekļautās sugas – Sibīrijas latvānis *Heracleum sosnowskyi*, Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*, puķu sprigane *Impatiens glandulifera*, daudzlapu lupīna *Lupinus polyphyllus*, ošlapu kļava *Acer negundo*, Spānijas kailgliemezis *Arion vulgaris*
- Ekspertu lauka apsekojumi situācijas precizēšanai, būtiskāko izplatības vietu identificēšanai (vismaz 16 lauka dienas)
- Darba uzdevumā iekļauts:
 - Problēmas apraksts Ogres novadā, identificējot galvenās problēmvietas (gan attiecībā uz prevenciju, gan veicamajiem ierobežošanas pasākumiem, tai skaitā analizējot īpašumtiesības) un prioritāros izplatības ceļus
 - Sabiedrības iesaistes pasākumu kopums Ogres novadā
 - Finansiālie aspekti invazīvo augu sugu ierobežošanas kontekstā
 - Veicamo pasākumu plāna 1.redakcija Ogres novadam, identificējot katrai ierobežojamajai invazīvajai sugai veicamo pasākumu apjomu (tai skaitā preventīvos), atbildīgos par pasākuma ieviešanu un kontroli, iespējamās izmaksas, izpildes termiņu u.c.

Sabiedrības iesaistīšanās iespējas

- Ziņot par invazīvo sugu atradnēm Ogres novadā, izmantojot «Invazīvo sugu pārvaldnieku» (skat. pēdējo slaidu) vai rakstot uz e-pastu invazivs@environment.lv
- Sūtīt priekšlikumus plāna saturam un sabiedrības iesaistei
- Augustā/septembrī plānoti divi semināri, tai skaitā vismaz viena talka, kurā notiks praktiska invazīvo sugu apkarošana un izglītošanās dabā par invazīvajām sugām (var sniegt priekšlikumus par talkas vietām – izvērtēsim, kur vienuviet iespējams visvairāk iemācīties)
- Iepazīties ar invazīvo sugu rokasgrāmatu un invazīvo sugu pārvaldnieku, ierobežot savā īpašumā esošās invazīvās sugas, informēt radus, kaimiņus, vietējo kopienu
- Saimniekot tā, lai neveicinātu invazīvo sugu izplatību (nevest uz mežu bioloģiskos atkritumus, pārbaudīt ienākošo stādu materiālu, būvmateriālus u.c.)

Noderīgi resursi

- <https://latvianature.daba.gov.lv/dokumenti/zinojumu-iesniegsana-vietne-invazivo-sugu-parvaldnieks/>
- <https://ozols.gov.lv/kartes/apps/sites/#/invazivo-sugu-parvaldnieks/pages/e87d8cd21c5b49fc855e6f3a579f85b3>

(sugu datu lapas, iespēja ziņot par invazīvajām sugām)

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1143>

(ES regula)

- <https://www.daba.gov.lv/lv/invazivas-sugas>

(dažāda informācija par invazīvajām sugām, saites uz datu lapām u.c.)

- <https://www.vaad.gov.lv/lv/par-latviju-bez-latvaniem>

(viss par latvāņa apkarošanu, izplatības karte u.c.)